

current goal for owners, managers and agricultural staff.

The purpose of this article is assessing the level of financial security and developing science-based ways and directions on implementation of the financial security of agricultural enterprises.

The methods of studying are abstract, logical, empirical, index, factor analysis as well as a systematic approach to problem solving.

The financial security of an enterprise includes: a high level of security and self-sufficiency of its finances; financial sustainability and independence. It can be primarily seen in the ability to provide the control of own resources and development based on efficient implementation and innovation policy.

Financial activities of agricultural enterprises of Vinnytsia region (2009-2013) provide simple reproduction of the conditions but with some negative trends (according to the integral rate of the financial security).

With the purpose of providing the financial security of agricultural enterprises, constant monitoring is necessary. It is also very important to respond quickly to change, learn the patterns and causes of deviations from the critical point of a satisfactory assessment in terms of financial security and take measures to improve the efficiency of financial and economic activity.

In order to create an efficient investment environment, improve and ensure transparency of the budget process, improve the regulatory framework the intervention into the financial and banking system is essential.

Key words: *financial security, threats, risks, system of providing financial security, financial interests.*

УДК 339.18: 338.49: 338.436.32

ЛОГІСТИЧНО-ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

**О.О. Школьний, доктор економічних наук
Уманський національний університет садівництва**

У статті висвітлено вплив логістично-інфраструктурних чинників на сталий розвитку аграрного сектору економіки. Розглянуто можливість досягнення соціальних та економічних цілей за рахунок засобів логістичного управління та вдосконалення регуляторних механізмів у агропродовольчій сфері.

Ключові слова: *логістика, інфраструктура, аграрний сектор економіки, соціальні та економічні цілі.*

Постановка проблеми. Згідно канонів класичної ринкової економіки конкурентне середовище відображає інтереси всіх учасників ринку. При цьому ринкові сили спонукають до інноваційних технологічних змін, зниження виробничих витрат та вдосконалення маркетингових стратегій. Функціонування аграрного сектору за умов ліберальної економіки є передумовою економічного росту. Проте неконтрольований вплив ринкових чинників може призвести “зовнішніх ефектів” та руйнівних наслідків. У випадку помилок (збоїв) у дії ринкового механізму (відсутність координованого руху товарів вздовж ланцюгів постачання, невчасне та надходження сировини та матеріалів належної кількості та якості, неконтрольовані цінові коливання, ескалація непродуктивних та транзакційних витрат, негативний вплив кризових явищ тощо) посилюється

роль прямих та опосередкованих механізмів регулювання процесів розвитку логістики та інфраструктури в аграрному секторі економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вдосконалення логістики та інфраструктури в агропродовольчій сфері знайшли відображення в значній кількості публікацій. Серед причин нерозвиненості логістики в АПК України К.В. Костіна виділяє нестачу фахівців з логістики на початку періоду реформування господарського механізму, нерозвинену інфраструктуру, низький рівень інтеграції та кооперації виробництва, традиційну роль держави у транзитивній економіці, брак портових та елеваторних потужностей, застарілий парк залізничних вагонів-зерновозів, нерозвиненість річкової логістики, а також неспроможність значної кількості підприємств здійснювати належний рівень витрат на аграрну логістику [5]. С. Гриценко, формулюючи завдання агрологістики, відзначає необхідність гарантування безпечності продовольства; застосування сучасних технологій збору, промислової переробки, транспортування, зберігання і розподілу продукції; реалізацію концепції логістики в практиці підприємств; забезпечення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; розвиток портової інфраструктури та транспорту; будівництво перевалочних комплексів та логістичних центрів; розвиток співробітництва з міжнародними торговими домами, судноплавними компаніями; скорочення часу доставки товарів; розвиток комплексних логістичних послуг; а також впровадження сучасних технологій [3]. Виділяючи складові елементи інфраструктури аграрного ринку (інформаційна інфраструктура, науково-дослідні та освітні установи, транспортні підприємства, складські господарства, фінансові установи, інфраструктура оптової та роздрібної торгівлі), О.С. Головачова підкреслює, що стан інфраструктури справляє значний вплив на розвиток вітчизняного ринку аграрної продукції, та, зокрема, неможливість реалізації експортного потенціалу АПК [2]. Поряд з цим, на нашу думку, подальших досліджень потребують проблеми поліпшення інституціональної структури аграрного ринку.

Метою даного дослідження є узагальнення теоретичних засад зміцнення конкурентних позицій вітчизняного аграрного сектору шляхом удосконалення механізмів логістично-інфраструктурного забезпечення.

Методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є системний підхід, який застосовувався для вивчення проблем логістично-інфраструктурного забезпечення аграрного сектору економіки. В процесі написання статті використано аналіз та синтез як методи досліджень, а також абстрактно-логічний аналіз.

Результати дослідження. Зміцнення ефективних логістичних ланцюгів постачання в аграрному секторі економіки залежить, перш за все, від налагодженої системи інформаційного забезпечення. Своєчасна передача цінкових сигналів суб'єктам аграрного підприємництва сприяє дотриманню однієї з умов досконалої конкуренції – доступу економічних агентів до інформації про ринкову кон'юнктуру. В процесі аналізу інституційної інфраструктури аграрного сектору економіки можна виділити сегменти інформаційного, фінансового та правового забезпечення, державного економічного регулювання та контролю, а також забезпечення обміну [4].

В умовах глобалізації важливим напрямом управління

конкурентоспроможністю аграрного сектору економіки є сприяння доступу виробників до маркетингових ніш вітчизняного та світового ринків. Оперативна цінова інформація є передумовою спрямування продукції каналами просування продукції. Інформаційні технології повинні забезпечувати виявлення смаків і вподобань споживачів та приведення характеристик пропозиції у відповідність із параметрами споживчого попиту. В основі маркетингових стратегій суб'єктів господарювання системи аграрних ринків є вичерпна інформація про якість, поживну цінність, безпечність продовольства та дотримання вимог здійснення підприємницької діяльності. Логістичні взаємозв'язки в системі аграрного підприємництва визначаються наявною ринковою структурою, а також технологічним та інформаційним забезпеченням. Тому інформаційні технології повинні забезпечувати координацію підприємницьких зусиль у логістичних ланцюгах постачання продовольства, що відкриває можливості для здобуття конкурентних переваг.

Сучасні технології збору та обробки інформації повинні відображати стратегічні підприємницькі цілі. Цілковита інформованість суб'єктів економічних відносин про умови конкуренції – одна з передумов ефективності ринкового механізму. Метою інформаційних системи є накопичення інформаційних ресурсів з метою виконання функцій аналізу й управління. Слід відзначити роль інформаційних систем в оптимізації рівнів ринкових бар'єрів та товарної диференціації, а також зниженні транзакційних витрат. проте відсутність досконалої системи інформаційно-консультативних послуг для аграріїв перешкоджає формування досконалого ринку агропродовольчої продукції. Поряд з цим, значна кількість сільськогосподарської продукції в Україні проходить через непрозорі канали реалізації, без відповідного відображення інформаційними системами та належного рівня контролю, що зумовлює недосконалість вітчизняної логістичної системи.

Ефективна логістична інфраструктура спроможна гарантувати стабільність та економічний ріст. Однак у вітчизняному сільському господарстві мають місце суттєві коливання обсягів пропозиції. Як показують дані табл.1, в країні не досягнуто дореформеного рівня виробництва продукції тваринництва.

1. Валова продукція сільського господарства, вироблена в усіх категоріях господарств України (у постійних цінах 2010 р., млрд грн)*

Рік	Вартість валової продукції		
	всього	з неї	
		рослинництво	тваринництво
1990	282,8	145,5	137,3
1995	183,9	106,3	77,6
2000	151,0	92,8	58,2
2005	179,6	114,5	65,1
2010	194,9	124,6	70,3
2014	251,4	177,7	73,7
2014 р. у % до 1990 р.	88,9	122,1	53,7

* розраховано за даними [1]; без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Серед джерел глобальної конкурентоспроможності ланцюгів постачання продовольства в економічно розвинених країнах слід вказати відносні переваги у витратах, явище економії за рахунок масштабів, досвід участі в діяльності світових ринків, товарну диференціацію, дотримання чітких стандартів якості, здатність застосовувати новітні технології виробництва, підприємницьку мобільність, сучасну логістичну інфраструктуру та ефективні урядові програми.

Потужні логістичні мережі, інфраструктура та дотаційні механізми в країнах Європейського Союзу забезпечують передумови сталого розвитку аграрного сектору економіки (табл. 2)

2. Динаміка доданої вартості та вартості валової продукції сільського господарства у Європейському Союзі, млрд євро*

Рік	Додана вартість	Вартість виробленої продукції
2005	130,2	309,7
2011	152,4	391,0
2012	156,9	403,7
2013	157,6	408,9
2013 р. у % до 2005 р.	121,0	132,0

* *розраховано за даними [7]*

Як сукупність регуляторних норм і правил, механізми управління глобальною конкурентоспроможністю суб'єктів підприємництва агропродовольчої сфери за умов ринкової економіки сприяють досягненню визначених цілей аграрної політики. Ефективна організація аграрного ринку в Канаді є передумовою його ефективності. Канадської системи управління поставками забезпечує соціальну стабільність для фермерів та споживачів; підвищує внутрішньогалузеву ефективність шляхом фінансування і проведення наукових досліджень в інтересах усіх виробників агропромислового комплексу; передбачає переміщення квот, що дозволяє фермерам з відносно низькими видатками купувати більше квот, ніж фермерам з високими видатками; ефективно захищає місцевих фермерів від імпорту; дозволяє блокувати різні політичні рішення, скеровані проти фермерів; сприяє згуртованості фермерів та сприяє кращому захисту їхніх інтересів [6].

Загалом серед завдань регуляторних механізми щодо розвитку логістичної інфраструктури слід відзначити інформаційно-консультативне забезпечення, організацію аграрного ринку, фінансово-кредитне забезпечення, постачання сучасних засобів виробництва, підвищення ефективності галузевих ланцюгів постачання сировини та готової продукції, формування експортного потенціалу, управління ризиками, формування елементів структурної політики, а також підтримку сталих глобальних конкурентних переваг (рис.1).

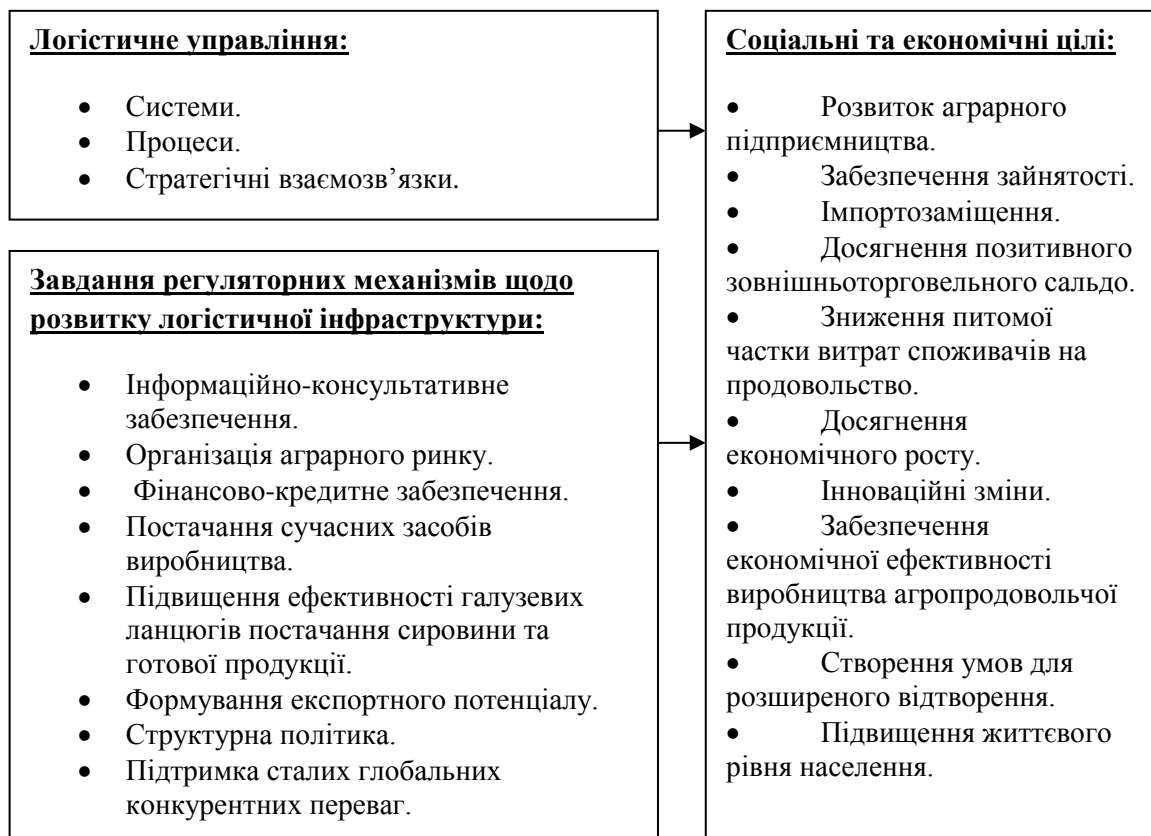

Рис.1. Досягнення соціальних та економічних цілей за рахунок вдосконалення логістично-інфраструктурного забезпечення аграрного сектору економіки*
**авторська розробка*

Розвиток логістичної інфраструктури в аграрному підприємстві може бути передумовою розширеного відтворення, забезпечення зайнятості, досягнення позитивного зовнішньоторговельного сальдо, зниження питомої частки витрат споживачів на продовольство, а також підвищення життєвого рівня населення.

Висновки. Отже, недосконалість вітчизняної системи логістично-інфраструктурного забезпечення в аграрному секторі економіки зумовлює суттєві коливання обсягів валової продукції сільського господарства. Ефективність логістично-інфраструктурних механізмів можна розглядати як з макроекономічних (мультиплікативний ефект зайнятості, досягнення позитивного сальдо торговельного балансу), так і з мікроекономічних позицій (позитивна динаміка прибутків сільськогосподарських виробників, застосування підприємствами ефективних засобів виробництва, інноваційні зміни в сферах виробництва, ціноутворення, стимулювання збуту та розподілу продукції). Однією з передумов забезпечення економічного росту у вітчизняній агропродовольчій сфері є формування ефективних ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції та сировини.

У подальші дослідженнях важливо зосередити увагу на вдосконаленні контрактних відносин в логістичних ланцюгах постачання продовольства.

Література

1. Валова продукція сільського господарства України за 2014 рік (у постійних цінах 2010 р.). Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 27 с.
2. Головачова О.С. Проблеми та перспективи розвитку інфраструктури аграрного ринку України/ О.С. Головачова// БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 5. – С. 178-183.
3. Гриценко С. Розвиток аграрної логістики в контексті угоди про асоціацію з ЄС/ С. Гриценко// Вісник ТНЕУ. – 2014. – № 4 – С. 7-16.
4. Костирко І.Г. Досконалість інституційної інфраструктури та її оцінка: теоретичний аспект/ І.Г. Костирко, С.В. Тимофіїв/ Економіка АПК. – 2014. – №2. – С. 81-86.
5. Костіна К.В. Еволюція логістики в АПК України та перспективи її розвитку/ К.В. Костіна// Формування ринкової економіки. – 2015. – № 33. – С. 201-207.
6. Смирнов І.Г. Канадська система управління поставками в агропромисловому бізнесі та її значення для України/ І.Г. Смирнов, О.В. Качур// Науковий вісник Ужгородського університету Серія «Економіка». – 2015. – Вип. 1(45). Т.3. – С. 139-144.
7. Agriculture, Forestry and Fishery Statistics. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. – 200 p.

References

1. The Total Level of Agricultural Production in Ukraine (Statistical Bulletin 2014). Kyiv, The State Statistical Service of Ukraine, 2015.
2. Golovacheva O.S. (2013). The Issues and Perspectives of Market Infrastructure Development in Ukraine. *BusinessInform*, 2013, no.5, pp. 178-183 (in Ukrainian).
3. Grizenko S. (2014). The Agrilogistics Development under Requirements of The Association Agreement with the EU. *The Bulletin of the TNEU*, 2014, no.4, pp. 7-16 (in Ukrainian).
4. Kostirco I.G., Tymofiiiv S.V. (2014). Theoretical Approaches to the Institutional Infrastructure's Performance and its Evaluation. *The Economy of AIC*, 2014, no.2, pp. 81-86 (in Ukrainian).
5. Costina K.V. (2015). The Logistics Evolution in Ukrainian AIC and its Perspectives for Development. *Formation of Market Economy*, 2015, no.33, pp. 201-207 (in Ukrainian).
6. Smirnov I.G., Kachur O.V. (2015). The Canadian System of Supply Management in Agribusiness and its Significance for Ukraine. *The Scientific Bulletin of The Uzhorod University. Economics Series*, 2015, no.1(45), Vol. 3, pp. 139-144 (in Ukrainian).
7. Agriculture, Forestry and Fishery Statistics. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. – 200 p.

Одержано 23.09.2015

Аннотация

Школьний О.О.

Логистическо-инфраструктурное обеспечение аграрного сектора экономики

Принципы рыночной экономики могут быть обобщены идеей «невидимой руки» и отсутствия вмешательства в рыночный механизм. Однако на практике существует ряд регуляторных механизмов, поддерживающих рыночные отношения, в частности в сфере логистики. В статье рассмотрены основные проблемные вопросы влияния логистической инфраструктуры на экономический рост в сельском хозяйстве. В качестве методов исследования использованы анализ и синтез.

В процессе анализа аграрной инфраструктуры выделены ее основанные элементы: информационный, финансовый, юридический блоки, а также система экономического регулирования и контроля, сфера обмена. Доступ сельскохозяйственных производителей к отечественным и мировым маркетинговым сегментам является существенным фактором глобальной конкурентоспособности. Отмечена важная роль маркетинговой информационной системы в поддержке решений в пределах системы управления цепями снабжения. Решения в логистических цепях поставок сельскохозяйственной продукции и услуг могут поддерживаться информационной системой маркетинга. Выявлены существенные колебания объемов производимой продукции отечественного сельского хозяйства, что в значительной степени является проявлением несовершенства инфраструктурного обеспечения. Вместе с тем, стабильное наращивание объемов производства обеспечивается за счет сложной системы инфраструктуры, регуляторных механизмов и логистики.

С целью сравнительного анализа в статье также выделены основными факторами успеха системы управления цепями поставок в сельском хозяйстве Канады в контексте обеспечения глобальной конкурентоспособности. Подведены итоги результатов исследования относительно социальной и экономической эффективности логистической инфраструктуры в аграрном секторе экономики.

Ключевые слова: логистика, инфраструктура, аграрный сектор экономики, социальные и экономические цели.

Annotation

Shkolny O.O.

Logistics and infrastructure support for the agricultural sector

The principles of market economy can be illustrated by the idea of “invisible hand” and nonintervention. However in practice there are many regulatory mechanisms that support market activities, particularly in logistics. The main issues of logistics infrastructure’s influence on the sustainable development in agriculture were highlighted in the article. Analysis and synthesis were used as scientific methods.

During the analysis of agricultural infrastructure the main segments were identified: information, finance, law, state economic regulations and control, and commodities exchange. The access of agricultural producers to the domestic and international marketing segments is the significant factor of global competitiveness. The marketing information system can support supply chain management decisions in agriculture. There is a high level of volatility in the year-to-year production level. That could be an indicator of underdeveloped infrastructure. In contrast the EU stable production level has been supported by sophisticated infrastructure, regulatory mechanisms and logistics systems.

The main success factors of Canadian supply chain management in agriculture were highlighted in the context of global competitiveness. The conclusions about the significant influence of logistic infrastructure on the social and economic performance in agriculture were formulated on the basis of the research results.

Key words: logistics, infrastructure, agrarian economy, social and economic targets.